

които описватъ действия на природата, страсти и предразсждъци на людетѣ, погрѣшни представи за добродетели и пороци. Довѣрчивость и невежество на маситѣ долу и егоизъмъ или измама на ржководнитѣ лица, на жреци, шамани, бонзи... горе, сж водили къмъ омрази, войни, страдания и лудости, на които само истинската просвѣта, отхвърляйки недоказуемитѣ въображаеми нѣща и богословскитѣ мнения, може да тури край.

Въ сщия духъ е написана и втората книга на Волнея, пожелала голѣмъ успѣхъ: „La loi naturelle, ou principes physiques de la morale“ (1793). Тукъ се защитава мисълта на Волтера за единъ върховенъ Богъ, доказанъ отъ самата природа, отъ самия разумъ, и се настоява на моралъ, истински моралъ, построенъ на закона за човѣшкото самосъхранение и мимо всѣко религиозно откровение.

Франсоа Дюпюи, професоръ въ Колежъ де Франсъ и председателъ на законодателното тѣло презъ време на революцията, е авторъ на едно отъ най-влиятелнитѣ изследвания върху потекло, смисълъ и еволюция на религиитѣ, основано на сравнителна метода и на огромна начетеность: „Origine de tous les cultes ou Religion universelle“ (1794, 7 тома) Той не сподѣля ни най-малко теорията на ония учени, които виждатъ въ древнитѣ богове образитѣ на царе и херои, а въ похожденията имъ — стари разкази, зле разбрани отпосле. За него изворътъ на религиитѣ се крие въ „историята на природата, писана въ алегориченъ стилъ“: астрономически и физически явления, луната, небето, звездитѣ, слънцето, свѣтлината и тъмнината, елементитѣ и действията на физическитѣ закони даватъ поводъ за олицетворения, мити, храмове, статуи, и вѣрвания, които поети и жреци окржжаватъ съ мистически чаръ. „Основнитѣ идеи за моята нова метода азъ почерпахъ отъ самата природа. Азъ поставяхъ човѣка предъ нея и оставяхъ да минатъ предъ очитѣ му различнитѣ картини, които вселената представя въ най-изпъкналитѣ си дѣлове и въ играта на своитѣ главни двигатели“. Дюпюи мисли, че е успѣлъ да схване отъ това гледище всичкото разнообразие и неподозираното единство на религиознитѣ системи, въ тѣхнитѣ наченки и тѣхния хаотиченъ развой. „Азъ не говоря никакъ за религиитѣ по откровение, понеже такива не сжществуватъ съвсемъ, нито пъкъ могатъ да сжществуватъ. Всички сж дѣ-